

Eich cyf/Your ref: MA/JMEWL/2934/21
Ein cyf/Our ref: MA/JMEWL/2934/21

Tachwedd 2021

Annwyl Delyth,

Diolch am eich llythyr, dyddiedig 8 Hydref, yn dilyn cyfarfod y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol ar 29 Medi lle buom yn trafod fy mhortffolio. Yn eich llythyr, rydych yn holi am ragor o wybodaeth am rai meysydd ac mae'n bleser gen i gyflwyno'r wybodaeth honno isod.

Pasbortau brechlyn

Rydych wedi holi am yr wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd o ran sicrhau bod y Pàs COVID-19 ar gael yn Gymraeg a bod y broses electronig o wneud cais am un ar gael yn ddwyieithog.

Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn cydweithio gydag NHS X er mwyn gwneud yn siŵr bod gwasanaeth digidol ar gael i'n dinasyddion fel y gallant arddangos eu statws brechu COVID-19 a chanlyniadau profion COVID-19 lle bo angen. Lanswyd y pàs COVID yn ddwyieithog ar 15 Hydref 2021, sy'n golygu y gall pobl arddangos eu statws brechu a chanlyniadau profion COVID-19 ar y sgrin yn ddwyieithog, neu gynhyrchu pàs dwyieithog i'w lawrlwytho neu i'w argraffu fel pdf dwyieithog. Yn gynnar yn 2022, byddwn hefyd yn dechrau ar waith sylweddol i ymchwilio i system mewngofnodi'r GIG, er mwyn datblygu'r swyddogaeth hon yn ddwyieithog law yn llaw â gwaith datblygu ap newydd i'r GIG yng Nghymru, a fydd yn ddwyieithog o'r dechrau'n deg.

Dysgu ar-lein

Rydych wedi gofyn am wybodaeth am ffigurau dysgu'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol (y Ganolfan) a ffigurau ar gyfer y rhai sy'n defnyddio ap *Say Something in Welsh* a *Duolingo*.

Yn ôl cyhoeddiad data diweddaraf y Ganolfan ar gyfer blwyddyn academiaidd 2019/2020, roedd ganddynt 17,505 o ddysgwyr unigryw. Mae 85% o ddarpariaeth y Ganolfan ar hyn o

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Jeremy.Miles@llyw.cymru
Correspondence.Jeremy.Miles@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

bryd yn digwydd ar-lein, naill ai drwy ddsbarthiadau rhithiol, drwy gyrsiau hunan-astudio neu gyfuniad o'r rhain. Bydd y cyhoeddiad data nesaf ar gael ar 31 Mawrth 2022.

Nid oes gwybodaeth gennym am nifer defnyddwyr *Say Something in Welsh*, ond bydd 2,000 o ddysgwyr sy'n dilyn cyrsiau'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol eleni yn derbyn darpariaeth *Say Something Welsh* am ddim i gefnogi eu dysgu. Mae *Duolingo* yn adrodd bod 276,080 o ddefnyddwyr actif yn defnyddio'r ap i ymarfer eu Cymraeg yn y Deyrnas Unedig (476,000 yn fyd-eang). Yn 2020, y Gymraeg oedd yr iaith a dyfodd fwyaf o ran poblogrwydd ar *Duolingo* yn y Deyrnas Unedig – cynnydd o 44% ar y defnyddwyr o'i gymharu â 2019. Mae'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol wedi lansio partneriaeth newydd gyda *Duolingo* fel y gellir defnyddio'r ap i ategu'r dysgu yn y dosbarth, ac i ddenu mwy i ddod i wersi Cymraeg.

Yn eich llythyr, rydych yn cyfeirio at ddarpariaeth ar gyfer dysgwyr a siaradwyr Cymraeg lle ceir trafferthion o ran mynediad digidol. Rydych hefyd yn holi am ragor o wybodaeth am yr hyn a nodwyd gennym yn ein hymateb i'r [adroddiad ar effeithiau COVID-19 ar grwpiau cymunedol Cymraeg](#), lle buom yn sôn am y camau y byddwn yn eu cymryd i fynd i'r afael â rhwystrau rhag cael mynediad at rwydweithiau digidol a chodi sgiliau digidol, mewn ymateb i'r ail argymhellid ar 'Gynhwysiant Digidol'.

Diolch i gymorth y Llywodraeth, mae nifer o raglenni eisoes ar waith i ehangu mynediad digidol yng Nghymru, gan gynnwys rhaglenni band-eang, a rhai i gynyddu sgiliau digidol. Byddwn yn parhau â'n hymdrechion i ehangu mynediad at dechnoleg dros gyfnod ail *Raglen Waith Cymraeg 2050 o 2021-26*. Rydym hefyd wedi cyhoeddi [Cynllun gweithredu technoleg Cymraeg: adroddiad cynnydd 2020](#) sy'n manylu ar y cydrannau a fydd yn cynyddu ymhellach y defnydd o'n hiaith ym myd technoleg. Rydym hefyd wrthi'n defnyddio a datblygu systemau caffael sy'n gyrru'r farchnad am feddalwedd ddwyieithog sy'n cynnig profiad da i'r defnyddiwr Cymraeg ei iaith.

Defnydd Cymunedol o'r Gymraeg

Rydych yn holi am ragor o wybodaeth am ein hymrwymiad yn *Rhaglen Waith Cymraeg 2050 ar gyfer 2021-26* i 'sefydlu a chefnogi comisiwn i gryfhau sefyllfa'r Gymraeg fel iaith gymunedol'.

Fy mwriad yw penodi Cadeirydd i'r comisiwn erbyn Ionawr 2022. Pwysleisiaf nad sefydliad brics a mortar mo'r comisiwn, ond grŵp o arbenigwyr a chanddynt yr arbenigedd i'm cynghori i fwrw ein hagenda gymunedol ar gyfer y Gymraeg yn ei blaen. Mae'r sefydlu comisiwn yn un o argymhellion adroddiad Dr Simon Brooks [Ail Gartrefi: datblygu polisiau newydd yng Nghymru](#). Bydd y comisiwn yn edrych yn benodol ar ddyfodol y Gymraeg fel iaith gymunedol. Amlygodd Dr Brooks yn ei adroddiad fod ardaloedd Cymraeg traddodiadol yn rhannu nodweddion sosio-economaidd, cymdeithasol a diwylliannol, ac yn hynny o beth yn rhannu yr un heriau o safbwynt eu cynladwyedd hirdymor. Fy mwriad yw bod y comisiwn yn edrych yn fanwl ar nifer o feysydd a all effeithio neu fod yn fygythiad i gymunedau ble mae canran sylweddol o siaradwyr Cymraeg. Byddaf yn cyhoeddi gwybodaeth fanylach am waith y comisiwn maes o law.

Bil Addysg Cyfrwng Cymraeg Arfaethedig

Roedd gennych chi ddiddordeb clywed mwy am y Bil Addysg Cyfrwng Cymraeg arfaethedig.

Dylai pob plentyn sydd am fynychu ysgol cyfrwng Cymraeg allu gwneud hynny – waeth ble maen byw yng Nghymru. Mae pob awdurdod lleol yng Nghymru yn darparu addysg cyfrwng Cymraeg er mwyn bodloni'r bwriad polisi hwn. Fodd bynnag, rydym ni'n ymwybodol o enghreifftiau sy'n dangos nad oes yna fynediad cyfartal i addysg Gymraeg bob amser, gyda rhwystrau cyffredin yn codi fel y pellter o gartref plentyn a hygyrchedd cludiant i ysgol arall os nad oes lle yn yr ysgol Gymraeg agosaf. Awdurdodau lleol sy'n penderfynu ar eu polisi cludiant yn unol â'r Mesur Teithio Dysgwyr 2008.

Rydym ni eisoes wedi cymryd camau pwysig yn y maes hwn. Rydym wedi cryfhau'r is-ddeddfwriaeth sy'n cefnogi cynllunio addysg cyfrwng Cymraeg gan awdurdodau lleol drwy eu Cynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg (CSCA). Mae'r CSCA yn gosod uchelgais glir i awdurdodau lleol gynllunio eu darpariaeth addysg Gymraeg er mwyn bodloni'r disgwyliad.

Rydw i'n awyddus i archwilio beth arall allwn ni ei wneud yn y maes hwn. Rydym ni wedi ymrwmo i gyflwyno Bil Addysg Cyfrwng Cymraeg yn ystod tymor y Senedd hwn i sicrhau y gall unrhyw ddysgwr mewn unrhyw ran o Gymru gael ei ddymuniad i gael ei addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg a sicrhau ein bod ar y trywydd iawn i gyrraedd ein targedau yn *Cymraeg 2050*. Mae hyn yn ysbryd, ac yn adeiladu ar, Cwricwlwm newydd Cymru.

Rydw i hefyd yn awyddus i sicrhau bod cyfle i ddysgwyr barhau ar eu taith i gaffael sgiliau Cymraeg yn y cyfnod ôl-16. Mae *Rhaglen Waith Cymraeg 2050 ar gyfer 2021-26* yn ein hymrwymo i ehangu rôl y Coleg Cymraeg Cenedlaethol, a datblygu cynigion ar gyfer y Bil Addysg Cyfrwng Cymraeg i osod y Coleg ar sail statudol.

Mater i'r Prif Weinidog fydd ystyried amserlen ar gyfer cyflwyno Bil fel rhan o'r Rhaglen Deddfwriaethol.

Byddwn yn ystyried gweithredu'r deddfwriaeth wrth i ni ddatblygu'r cynigion deddfwriaethol.

Rheoliadau Safonau'r Gymraeg

Fe wnaethoch holi mwy am waith sydd ar y gweill i ddeall yn well sut mae'r Safonau wedi cynyddu defnydd o'r Gymraeg.

Rydw i'n awyddus i ystyried pob ymyrraeth gan y Llywodraeth drwy lens defnydd o'r Gymraeg. O ran y safonau'n benodol, rydw i wedi gofyn i Gomisiynydd y Gymraeg wneud darn o waith ar 'daith iaith' defnyddwyr a sefydliadau.

Bydd yr wybodaeth hon yn fuddiol er mwyn deall yn well beth sy'n atal pobl rhag defnyddio gwasanaethau Cymraeg. Rydw i'n awyddus i ddeall y rhwystrau a'r heriau o safbwynt y defnyddiwr a hefyd o safbwynt y sefydliadau sy'n darparu'r gwasanaethau yn unol â phob dosbarth o Safonau sy'n gymwys iddynt, fel gallwn wybod sut i helpu goresgyn y rhwystrau. Nid oes bwriad gennyf i osod unrhyw amodau ar y gwaith gan mai'r Comisiynydd sydd yn y lle gorau i benderfynu sut i fynd i'r afael â'r gwaith.

Mae'r gwaith hwn yn rhan o'r broses gyffredin o ystyried effaith deddfwriaeth. Bydd casgliadau'r gwaith hwn yn dylanwadu ar unrhyw safonau y byddwn yn eu paratoi yn y dyfodol.

Eisteddfod Genedlaethol Cymru

Rydych yn holi am fanylion y £200,000 a gafodd ei neilltuo i'r Eisteddfod Genedlaethol o'r Gronfa Ymateb i COVID-19 ac am ei sefyllfa ariannol mwy hirdymor.

Mae trafodaethau'n parhau i ddigwydd gyda'r Eisteddfod Genedlaethol er mwyn sicrhau bod ganddynt yr adnoddau angenrheidiol ar gyfer trefnu a chynnal Eisteddfodau yng Ngheredigion yn 2022 a Llŷn ac Eifionydd yn 2023. Y bwriad yw defnyddio'r cyllid hwn yn bennaf ar gyfer cael tîm arbenigol i'w cynorthwyo gyda'r gwaith. Fel y nodais, bydd rhan o'r cyllid hwn yn cefnogi cynhwysiant cymdeithasol a chymunedol ac yn creu cyfleoedd o'r newydd i ddenu cynulleidfaoedd nad ydynt fel arfer wedi bod yn mynychu'r Wyl bwysig hon.

Rydym ni'n cynnal trafodaethau cyson gyda'r Eisteddfod Genedlaethol er mwyn trafod eu gwaith a'u gweledigaeth ar gyfer y dyfodol. Byddwn yn parhau i gynnal y trafodaethau hyn ac yn ystyried pa gefnogaeth bellach sydd ei hangen er mwyn sicrhau dyfodol llewyrchus i'r Eisteddfod ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Darpariaeth trochi hwyr

Mae disgwyl i bob awdurdod lleol yng Nghymru ddiwallu'r galw am ddarpariaeth trochi hwyr yn eu siroedd. Mae'r anghenion hynny'n amrywio o sir i sir ac o'r herwydd, ceir modelau a threfniadau trochi gwahanol. Mae gan yr awdurdodau canlynol drefniadau sefydlog mewn lle i gynnig addysg drochi hwyr naill ai mewn canolfan neu uned ar safle'r ysgol, mewn safle yn annibynnol o'r ysgol neu drwy drefniant athrawon teithiol: Gwynedd, Ynys Môn, Conwy, Dinbych, Ceredigion, y Fflint, Wrecsam, Caerfyrddin, Penfro, Powys, Abertawe, Caerdydd, Bro Morgannwg, a Chasnewydd.

Ar 14 Medi eleni, fe wnes i gyhoeddi bod £2.2m ar gael i gefnogi cynlluniau trochi a throchi hwyr lleol. Rydym wedi derbyn ymateb cadarnhaol gan awdurdodau lleol, ysgolion, mudiadau Cymraeg a sefydliadau addysgol. Hysbyswyd pob cyfarwyddwr addysg ac uwch swyddog addysg o'r buddsoddiad ariannol drwy gysylltiadau Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a'i Chymdeithas Cyfarwyddwyr Addysg Cymru, a thrwy gyswllt uniongyrchol â'r awdurdodau lleol eu hunain. Hwylusodd fy swyddogion yn Is-adran y Gymraeg ddwy sesiwn rithiol i swyddogion addysg yr awdurdodau lleol, consortia rhanbarthol ac ymarferwyr ysgol lle cafwyd cyflwyniadau gan gymheiriaid mewn siroedd eraill ar drefniadau trochi sydd eisoes yn bodoli, ac hefyd i drafod materion mwy ymarferol ynghylch y broses ymgeisio, monitro a gwerthuso. Mae pob sir wedi cael gwybod bod yr un cyfle ganddynt i ymgeisio am hyd at £100,000 o gyllid drwy gwblhau ffurflen Mynegi Diddordeb.

Rydym wedi derbyn ceisiadau gan y mwyafrif o siroedd ac maent wedi cael eu hasesu. Rwy'n edrych ymlaen at allu cyhoeddi canlyniad y broses honno yn fuan iawn.

Rydw i'n hyderus y bydd ein hawdurdodau lleol a'u partneriaid yn manteisio ar y cyfle hwn i ehangu darpariaethau trochi hwyr cyfrwng Cymraeg mewn ysgolion a chanolfannau. Rydw i'n gweld hyn fel cam pwysig yn ein hymateb i'r heriau yn sgil COVID-19. Bydd y buddsoddiad hwn yn cefnogi dysgwyr sydd ar lwybr addysgol i fod yn siaradwyr Cymraeg, yn ogystal â chefnogi dilyniant ieithyddol yng ngoleuni COVID-19 ac rwy'n parhau i edrych ymlaen at weld cynlluniau cyffrous, arloesol a phwysig yn cael eu datblygu dros y flwyddyn i ddod.

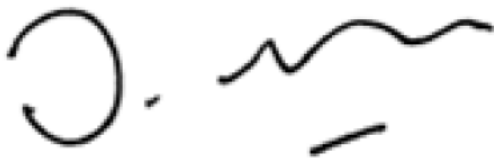
Materion eraill

Rydych yn holi am fy [ymateb](#) i argymhellion yr adolygiad o'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol. Cafodd ei gyhoeddi ar wefan y Llywodraeth ar 22 Hydref. Fe gyhoeddais [Ddatganiad Ysgrifenedig](#) at Aelodau'r Senedd yn eu hysbysu o'r cyhoeddiad.

Rydych yn gofyn hefyd am fy ymateb i'r datganiad gan Amgueddfa Genedlaethol Cymru a Chyngor Celfyddydau Cymru ar yr Adroddiad Ehangu Mynediad. Mater i'r sefydliadau dan sylw yw'r adroddiad – yr hyn yr wyf i wedi ei bwysleisio droeon yn fy ngwaith yw fy mod i am i bawb ohonom berchnogi'n hiaith, gan ei bod yn perthyn i ni ei gyd. Mae ehangu'r niferoedd sy'n ymddiddori yn y Gymraeg, yn dysgu'n hiaith ac yn ei defnyddio o'r pwys mwyaf i fi.

Yn ein dogfen a gyhoeddais i ym mis Gorffennaf, gyda'n Rhaglen Waith 5 mlynedd ([Effaith COVID-19 ar grwpiau cymunedol Cymraeg: ymateb y llywodraeth](#)), fe ymatebais i argymhelliad gan Is-grŵp Cynyddu Defnydd y Gymraeg, Cyngor Partneriaeth y Gymraeg (a fu'n llywio'r ymchwil ac yn creu argymhellion ar ei sail) ynghylch Cyngor Celfyddydau Cymru a Chwaraeon Cymru. Rydw i'n edrych ymlaen at gydweithio gyda'r ddau sefydliad dros y pum mlynedd nesaf er mwyn deall sut mae modd i ni weithio mewn partneriaeth i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized 'J' followed by a series of wavy lines and a short horizontal stroke at the end.

Jeremy Miles AS/MS
Gweinidog y Gymraeg ac Addysg
Minister for Education and Welsh Language